

צ'ק ליסט דיני מיסים - יעקב נוסים

1. **מבוא - עמ' 2**
 - א. תפקידי מערכת המס
2. **בסיס המס - עמ' 2**
 - א. סוגי בסיס מס
3. **עיצוב מערכות מס - עמ' 2**
 - א. שלושת הקריטריונים
 - ב. חלוקת נטל המס
4. **עיתוי החיוב - עמ' 3**
 - א. משמעות החלוקה לתקופות מס
 - ב. דחיית מס
 - ג. קביעת עיתוי החיוב
5. **הכנסה - עמ' 4**
 - א. תוספת לעושר
 - ב. משטרי מיסוי (הוני ופירותי)
 - ג. תוספות לעושר שאינן חייבות במס
 - ד. תורת המקור
 - ה. תקבולים ללא מקור
6. **סיווג הכנסות - עמ' 7**
 - א. הכנסות אקטיביות ופסיביות
 - ב. הכנסות אקטיביות ס'2(1)
 - ג. הכנסות עבודה ס'2(2)
 - ד. הכנסות פיננסיות ס'2(4)
 - ה. הכנסות מנדליין ס'2(6) ומנכסים אחרים ס'2(7).
 - ו. כל מקור אחר ס'2(10)
 - ז. עסקאות חליפין
7. **הוצאות - עמ' 11**
 - א. הוצאות פרטיות מול הוצאות בייצור הכנסה (עסקיות)
 - ב. נכסים קיימים
 - ג. עיתוי הכרה בהוצאות
 - ד. הוצאות על הון אנושי
 - ה. הוצאות אינצידנטליות
8. **הפסדים - עמ' 14**
 - א. הפסד פירותי
 - ב. הפסד הוני

איך פותרים אירוע מס?

- 1) הגדרת הפעולות שיש להן תוצאות מס ישירות - הכנסות, הוצאות ומקור.
- 2) עיתוי החיוב - מה המועד בו יש לשלם את המס על צורת ההתנהגות במדוברת.
- 3) גודל המס - תלוי בבסיס המס (הכנסה/ צריכה/ גודל דירה וכו') ובשיעור המס המוטל עליו.
- 4) יחידת המס - מי הוא זה שנטל המס מוטל עליו? יחיד/ חברה/ עצמאי/ שכיר ועוד.

01 - מבוא

תפקידי מערכת המס

- 1) מימון תקציב המדינה - אזרחי המדינה מעוניינים במוצרים ושירותים ציבוריים וכדי שהמדינה תוכל לספק אותם היא זקוקה למימון.
 - 2) חלוקה מחדש - תפקיד חדש. חלוקה מחדש של העושר על מנת ליצור צדק חלוקתי בחברה, העברה מ"חזקים" ל"חלשים" לפי קריטריונים שונים. מטרה זו נפוצה במדינות מפותחות.
 - 3) רגולציה - תפקיד נספח שאינו משמעותי. מערכת המס יכולה לשמש להכוונת התנהגות של הפרטים בחברה. החלק הרגולטורי אינו משמעותי ביחס למערכת המס כולה, המערכת אינה נבנית לצורך רגולציה.
- ** כאשר בונים מערכת מס ההתחשבות היא בשאלה מי צריך לשאת בנטל מס גדול, גבוה יותר ובכמה?

02 - בסיס המס

בסיס המס הוא רכיב במציאות שמודדים ומחליטים שלפיו מוטל המס.

סוגי בסיס מס

- 1) מס הכנסה - מס על בסיס הכנסה. בסיס המס המרכזי המהווה את מרבית הכנסת המדינה, בסיס זה כולל: מס על הכנסת יחיד, עסקים, חברות, רווחי הון, מס שבח במקרקעין וגם דמי ביטוח לאומי ודמי בריאות אשר בדומה למס הכנסה מהווים תשלומי חובה שמסייעים לחלוקה מחדש של העושר.
- 2) מס צריכה - בסיס המס הוא צריכה, מי שצורך יותר, משלם יותר. הבסיס הנפוץ הוא מע"מ ומכס.
- 3) מס רכוש - מוטל על בסיס שווי רכוש, קיים במדינות מפותחות ברמה המקומית. בפועל, המס אינו מוטל לפי שווי הרכוש המדויק אלא לפי מדדים עקיפים (למשל ארנונה - מחושב ע"ב גודל הדירה).
- 4) מס ירושה/מס עיזבון - מס על בסיס העברת רכוש מדור לדור במות המת, לא קיים בישראל.

03 - עיצוב מערכות מס

ניתוח של מערכת מס בוחן מערכת מס קיימת לפי קריטריונים מסוימים ומשתמש באותם קריטריונים על מנת לתכנן מערכת מס עתידית.

שלושת הקריטריונים

- 1) יעילות - כאשר מעצבים הסדר מס אנו בוחנים את יעילות הסדר המס. יעילות משמעותה שינוי התנהגות, בחירה כיצד לפעול ולהתנהג. ניתן לחלק את שינוי ההתנהגות ל2 שלבים מצטברים:
 - אפקט ההכנסה - כאשר מטילים מס חלק ממשאבי הפרט עוברים למדינה, לפרטים נשארים פחות משאבים בכיס ולכן הם מתנהגים אחרת. סדרי עדיפויות משתנים כי יש לנו פחות כסף.
 - אפקט התחלופה - כאשר מטילים מס על פעולה מסוימת אז יחס המחירים בשוק משתנה. אם לפני שהוטל מס יש מספר בחירות שמספקות לנו הנאה, לאחר שהוטל מס חלק מן הבחירות שוות פחות. אפקט התחלופה יתאר המרת/החלפת פעילות בפעילות חליפית לה. מס שמשנה התנהגות בפן של אפקט התחלופה הוא מס שפוגע ביעילות. פתרונות אפשריים לביטול אפקט התחלופה:
 - ← קביעת בסיס המס - נתייחס בעיקר לאפקט התחלופה - כשאפקט התחלופה הוא חזק, ההתנהגות משתנה מאוד ונפגעת הרווחה המצרפית כולה. המטרה היא להטיל מס באופן שאפקט התחלופה יהיה מצומצם, תוך מינימום פגיעה ביעילות וברווחה החברתית.
 - ← הטלת מס שווה - הטלת מס באופן שווה לא פוגעת ביעילות, ולא משפיעה על החלטות האזרחים, ולכן אין פגיעה ברווחה החברתית. אם נטיל מס שווה על הכל, הכל יפגע באותה מידה וכלום לא יהיה יותר אטרקטיבי.
 - ← ניטרליות - לאפשר ניקוי הוצאות לפני הטלת המס, כך שהמס יוטל על רווחים והתוצאה תהייה ניטרלית. המס לא ישפיע על התנהגות.

- (2) **צדק חלוקתי** - אחד מתפקידי מערכת המס הוא **חלוקה מחדש של העושר**, ע"י הטלת נטל מס שונה על פרטים שונים בחברה. ישנן דרכים שונות למדוד צדק חלוקתי:
- **צדק אופקי ואנכי** - שני פרטים השווים במאפייניהם הרלוונטיים **יישאו בנטל מס שווה** (צדק אופקי). שני פרטים **השונים במאפייניהם הרלוונטיים יישאו בנטל מס שונה** באופן המשקף את השוני הרלוונטי (צדק אנכי).
 - **מדדי אי שוויון** -
 - ← **מדד פאלמה** - בוחן את היחס בין הכנסת העשירון העליון להכנסת ארבעת העשירונים התחתונים.
 - ← **עקומת לורנס** - מתארת את חלקן של הקבוצות השונות באוכלוסייה מסך כל ההכנסה. כאשר יש שוויון מוחלט בהכנסות אז העקומה תהיה ישרה. כלל שהעקומה קרובה ל-45% כך היא יותר שוויונית.
 - ← **מדד ג'יני**: מדד סטטיסטי למדידת אי השוויון. מחושב ע"י הנוסחה $G = (A)/(A+B)$ = השטח האפור =B השטח הלבן. ככל ש-G יותר קרוב ל-1 החלוקה שוויונית יותר וככל שקרוב ל-0 פחות שוויונית.
 - **מדד רגרסיביות, יחסיות ופרוגרסיביות** -
 - ← **מיסוי פרוגרסיבי** - מציין שיעור מס ממוצע **עולה** עם רמת הכנסה.
 - ← **מיסוי יחסי** - מציין שיעור מס ממוצע **קבוע** לאורך רמת הכנסה.
 - ← **מיסוי רגרסיבי** - מציין שיעור מס ממוצע **יורד** עם רמת הכנסה.

שיעור מס שולי - **מדרגת המס בה נמצא אותו הנישום** (שיעור המס על השקל האחרון של ההכנסה). החלטות הנסמכות על שיעור מס שולי הן החלטות הנוגעות לצעדים קטנים יחסית, דוגמת האם לעבוד יותר או פחות. **שיעור מס ממוצע** - שיעור המס הממוצע **על כל ההכנסה**. לשיעור מס ממוצע יש משמעות רק כשעוסקים בצדק חלוקתי. אנו נשאל האם שיעור המס הממוצע עולה/יורד/קבוע כדי לדעת איך עוצבה מערכת המס. **מדרגות מס** - שיעור המס השולי משתנה ככל שההכנסה גדלה.

מקובל לחשוב כי מערכת מס פרוגרסיבית היא צודקת אך אין הסבר לכך. ככל שמערכת **יותר פרוגרסיבית** נגיד שהיא **יותר מחלקת מחדש** ומצמצמת פערים ממערכות מס יחסיות או רגרסיביות. דרך ליצור פרוגרסיביות היא בעזרת מדרגות מס.

הטבות מס:

- ← **ניכוי** - הפחתה מההכנסה החייבת.
 - ← **זיכוי** - הפחתה מהמס לתשלום, באה ליידי ביטוי בתחשיב לאחר חישוב המס.
 - ← **פטור** - פטור הוא מניעת הכללה של הכנסה, ההכנסה החייבת קטנה בגודל הפטור.
- ** במקרה של ניכוי המס פוחת פחות, ההפחתה בחיוב המס שווה לאחוז המס במדרגת המס בה מצוי האדם*גובה הניכוי. לעומת זאת הזיכוי מופחת מהמס לתשלום, לכן כל שקל זיכוי מהווה שקל של הטבת מס. בבניית המערכת נבחן גודל ההטבה ולכן **אין העדפה ברורה**. במשקפי צדק חלוקתי - **זיכוי משפר פרוגרסיביות** שכן ההטבה שווה בגודלה לכולם. אל מול ניכוי בו גודל ההטבה נובע ממדרגת המס.

- (3) **פשטות** - מערכת המס **זורשת מאתנו זמן ומאמץ רבים**, לכן היא מורכבת, וזה בשל ריבוי קריטריונים פרטים והבחנות. **מדידת המורכבות** נעשית ע"י בחינת עלויות היישום. כאשר מפשטים את מערכת המס עלויות היישום נמוכות יותר והמטרה היא שעלויות אלו יהיו נמוכות ככל האפשר. עלויות היישום מורכבות מעלויות מנהליות (תקציב רשות המיסים) ועלויות ציות (עלויות הכרוכות בעמידה בכללים).

חלוקת נטל המס

אנו מעצבים מערכת מס לא רק שתגבה מיסים, אלא **שתגבה אותם בצורה נכונה ומדויקת על פני פרטים בחברה**. יש להבדיל בין מי שנושא בחובה המשפטית לתשלום המס לבין מי שבאופן ריאלי נושא במס, זאת מאחר שאת הנטל הכלכלי של לשאת במס ניתן לגלגל. **לדוג'**: ניתן לראות כי המע"מ מוטל על היצרן אבל בפועל, מגולגל בחלקו לצרכנים.

04 - עיתוי החיוב

עיתוי הוא הזמן בו הנישום מחויב במס.

- **הכנסה הוגנית**: עיתוי החיוב הוא **בעת מכירת הנכס**.
- **הכנסה פירותית**: בהתאם לכללי החשבונאות הפיננסית ועקרון המימוש. ע"פ ס'6 תקופת הדיווח היא **שנה**.

משמעות החלוקה לתקופות מס

ערך הזמן של הכסף - **המשמעות החשובה ביותר**. בא ליידי ביטוי באינפלציה וריבית. אינפלציה חיובית משמעותה שכוח הקנייה של הכסף הולך ופוחת עם הזמן (ערכים נומינאליים היום יהיו בעלי ערך ריאלי מופחת בעתיד). הריבית מייצגת את ערך השימוש של הכסף על פני זמן.

מהו הערך הנוסף להחזקת כסף?

- (1) צריכה - ניתן לצרוך עם כסף שאצלי.
- (2) השקעה - מניבה תשואה.
- (3) הלוואה - מניבה ריבית.
- (4) שיעורי מס משתנים על פני זמן.
- (5) הפסדים יכולים להראות כמו רווחים - קיזוז בין רווחים להפסדים.

דחיית מס

כאשר דוחים את החיוב במס יש רווח שנובע מערך הזמן של הכסף.

איך דוחים מס? דחיית המס משמעותה דחיית ההכרה לצורכי מס בהכנסה החייבת. דחייה כזאת מתבצעת באמצעות:

- הכנסות - דוחים את ההכרה בהכנסות.
- הוצאות - הקדמה של ההוצאות.

קביעת עיתוי החיוב

- (1) עיקרון המימוש - הכנסה משמעותה הכנסה **ממומשת** ממקור **(פס"ד הורביץ)**. הכוונה במימוש היא המועד בו ראוי להטיל מס. ישנם מספר קריטריונים משפטיים לזיהוי מועד המימוש:
 - נזילות - אם בעת הדיווח לא הייתה קבלת תשלום זוהי הצדקה לדחות עיתוי.
 - וודאות עתידית בדבר הצטברות הרווחים - עד כמה אנו יכולים להיות בטוחים שאם הנישום ידווח על רווח הוא לא יעלם לו על פני זמן?
 - יכולת הערכת הרווח הנוכחי - עד כמה אנו יודעים לחשב את הרווח השנתי הקיים בצורה טובה? ככל שההערה לא מבוססת נמתין למועד מאוחר יותר, מקובל ללכת על מועד האספקה.**פס"ד דפוס מרכז** - מקרה בו למרות בעיית הנזילות לא נדחה הדיווח.

(2) כללי חשבונאות פיננסית - שתי שיטות דיווח:

- שיטת המזומנים - עיתוי הדיווח יהיה **בשנה בה נוצר תזרים המזומנים**. ההכנסות וההוצאות מוכרות במועד שבו נתקבלו או הוצאו בפועל.
- שיטת דיווח מצטברת - **הכנסות** מדוחות בשנה שבה קמה הזכות המשפטית לקבל אותן **והוצאות** יוכרו בשנה שבה קמה החובה המשפטית לשלם אותן.

בחירה בין השיטות: ככלל, יכול הנישום לבחור שיטת דיווח אלא אם מתקיימים מספר קריטריונים שיחייבו דיווח ע"פ השיטה המצטברת (**פס"ד קבוצת השומרים**):

- מלאי - מלאי הוא הון חוזר, לא קבוע, אשר נכנס ויוצא במהירות.
- פעילות אשראי מורכבת וענפה - הלוואות.
- פעילות מורכבת באופן בכללי.

חריגים סטטוטוריים:

- **ס' 38ג** - מחייב לדווח על רווחים **מ(6)** (דמי שכירות) **ו(7)** (נכסים אחרים) ע"פ שיטת המזומנים.
- **ס' 38ג** - מחייב לדווח על רווחים מהפרשי שער בשיטה המצטברת.

05 - הכנסה

מס הכנסה הוא **מס שמוטל על בסיס הכנסה**. לכן, חשוב למדוד ולהגדיר הכנסה בצורה נכונה. ההגדרה הרווחת היא שהכנסה היא רווח. על כן, מס הכנסה הוא **מס שמוטל על בסיס רווחים**. אנו נטיל מס על סוגים רבים של רווח אך לא על כל הסוגים.

תוספת לעושר

נוסחת הייג' סימונס - **הכנסה = צריכה + שינוי בעושר** (בתקופת זמן נתונה של שנה).

- צריכה - שימוש במוצרים ושירותים שמפיקים הנאה.
- שינוי בעושר - ההפרש בין העושר בסוף השנה לתחילתה.

הגדרה משפטית - יש 2 יסודות להכנסה (**פס"ד הורביץ**):

- הכנסה - משמעות של יסוד זה היא **תוספת לעושר**, לא תיתכן שתהיה "הכנסה" בלי שתהיה תוספת לעושר.
- הפסיקה הוסיפה ודרשה כי תוספת לעושר זו תמומש כתנאי למיסויה.
- מקור - מעין עץ אשר יש לו **פוטנציאל להניב פירות** באופן חוזר ונשנה.

משטרי מיסוי (הוני ופירותי)

מס הכנסה בישראל נחלק ל 2 משטרים: **הכנסה פירותית** מעוגנת **בחלק ב' לפקודה והכנסה הונית** מעוגנת **בחלק ה' לפקודה ובחוק מיסוי מקרקעין**. שתיהן תוספות לעושר אבל לכל אחת מהן טעם אחר ולכן מחילים עליהן הסדרים שונים.

הכנסה פירותית - חל על רווחים ותוספות לעושר שהן **תשואה על הון**.

○ **אופן החישוב** - הכנסות פחות הוצאות, פחות פטורים, פחות קיזוזים = הכנסה חייבת. את ההכנסה החייבת מתאימים למדרגה לפי **ס' 121** ממנה מפחיתים זיכויים = המס לתשלום. רווחים פירותיים **ממוסים באופן שנתי** על הרווח המצטבר התקופתי.

הכנסה הונית - תמורה על הון, מה שמתקבל **בגין העברת ההון** לאחר (ס' 89-88).

○ **אופן החישוב** - מחיר מכירה פחות מחיר רכישה מעודכן לפחת. רווחי הון ממוסים באופן תקופתי מצטבר, אבל לא על בסיס שנתי אלא **על בסיס מכירה**.

הבחנה בין מיסוי פירותי והוני - קשורה לאופן שבו מחשבים רווח תחת כל אחד ממשטרי המיסוי. החלת הסדר מס פירותי על אירועי מס הוניים תיצור בעיות: (1) **תזרימית** - הכסף מושקע בנכס ואין מאיפה לשלם מס. (2) **מדידת ערך** - הערכת שווי נכס באופן שנתי יקרה ומורכבת. לכן, קיימים הסדרי מיסוי נפרדים. בנוסף, ניתן לראות כי שיעור המס בין הסדרי מס אלו שונה. בד"כ ברירת המחדל על רווח פירותי הוא ס' 121 (מדרגות המס). רווחי הון כפופים לשיעור מס קבוע של 25%.

סיווג הכנסה הונית או פירותית (פס"ד חזן ומגיד):

- (1) **טיב ואופי הנכס** - ייבדק טיבו ואופיו של הנכס כנכס השקעתי לטווח ארוך, נכס למסחר שוטף (**פירותי**) נכס השקעתי לטווח ארוך (**הוני**).
- (2) **תדירות העסקאות והפעולות** - בוחן את תדירות הפעולה, מספר רב של פעולות דומות והיקף עסקאות רחב (**פירותי**) ופעולה חד"פ (**הוני**).
- (3) **היקף העסקאות** - ככל שהיקף העסקאות רב יותר, ובייחוד ביחס להיקף המקורות האחרים של הכנסת הנישום, עשוי הדבר ללמד על **אופי פירותי** של הפעילות.
- (4) **אופן המימון** - מימון לטווח קצר לצורך קנייה ומכירה של נכס + שימוש במימון של הון זר (**פירותי**). מימון מחסכונות ללא סיוע פיננסי, או בעזרת אשראי לטווח ארוך (**הוני**).
- (5) **תקופת החזקה** - ככל שהתקופה החולפת בין רכישת הנכס לבין מכירתו קצרה יותר, כך זה מלמד על **הכנסה פירותית**.
- (6) **ידענות ובקיאיות הנישום** - ככל שהנישום בקיא יותר בתחום העסקה, ניטה לחשוב שהאופי העסקי הוא **פירותי**.
- (7) **מנגנון פעילות / פעולה קבועה ונמשכת** - (משרד, צוות וכדומה) דבר זה יעיד על **משטר פירותי**.
- (8) **פיתוח, טיפוח, השבחה, יזמות ושיווק** - נכס שעובר שינוי/השבחה/פיתוח/ יזמות/שיווק לקראת מכירתו (**פירותי**). שלא נעשו לגביו פעולות יזמות או פעילות שיווקית מדובר בדרך כלל **בעסקה הונית**.
- (9) **ייעוד התמורה** - יש מקום לבדוק את אופן השימוש או הייעוד של כספי התמורה כמבחן עזר.
- (10) **נסיבות העסקה (מבחן העל)** - הקביעה האם פעולה כלכלית כלשהי מהווה פעולה עסקית או הונית נבחנת בכל מקרה ומקרה על פי נסיבות העניין ועל פי מכלול המרכיבים של הפעולה (כוונת הצדדים, נסיבות רכישה ומכירה).

הכנסות מפיצויים:

- **פס"ד הוצאת ספרים** - במידה ופיצוי ניתן בגין נזק שפגע ברווח פירותי, והפיצוי בא לכסות על נזק זה, הוא סותם את הפרצה לה הנזק גרם ולכן חייב במס. אם הנזק גרם לפרצה במקור ההכנסה, הוא יסתום את הפרצה ויהווה תקבול הון שלא חייב במס.
- **פס"ד קציר** - פיצוי בגין הפרת חוזה שפוגעת בבסיס העסק יהווה תקבול הוני. לעומת, פיצוי עבור הפרת חוזה שנעשה במסגרת עסקים רגילים של מקבל הפיצויים והוא תקבול פירותי.

הרציונל ליצירת המבחנים: יגיעה אישית (פס"ד שירצקי, גרוסקוף בדעת מיעוט). ככל שהפעולה צומחת יותר בגין הפעולה האנושית זה יותר הכנסה פירותית. ככל שהפעולה צומחת יותר בגין הנכס עצמו זה הכנסה הונית.

תוספות לאושר שאינן חייבות במס

- (1) **משטר מיסוי הוני - ס' 88** מגדיר נכסים שמכירתם יוצרת רווח הון.
 - **נכס לשימוש אישי** אינו נחשב לנכס ולכן מכירתו אינה נכנסת בגדר מס הכנסה.
 - לגבי מקרקעין נקבע כי ניתן פטור על מס שבח בגין מכירת דירת מגורים (מקביל לשימוש אישי).
- (2) **משטר מיסוי פירותי - תוספות לעושר שאינן נובעת ממקור מזוהה בחוק** אינן חייבות במס (אלא אם נכנסות תחת ס' 102(1)).

משטר פירותי	משטר הונני
<p>חלק ב לפקודה</p> <p>הכנסה - תוספת לעושר בעלת מקור ס'2. את המקור מזהים בעזרת מבחן התמורה והמחזוריות. כאשר הכנסה ללא מקור תסווג לס'2(10).</p> <p>עיתוי - נבחן ע"פ חשבונאות מס.</p> <p>יש להבחין בין אקטיביות לפסיביות (נדון בהמשך) לצורך כך נעזר במבחני חזן ומגיד (פס"ד לשם).</p> <p>רווחים שאינם חייבים במס - מתנה, מתת שמים, ירושה ומלגה.</p>	<p>חלק ה' לפקודה + חוק מיסוי מקרקעין</p> <p>הכנסה - מכיר מכירה פחות מכיר רכישה.</p> <p>עיתוי - בעת מכירה.</p> <p>שיעור מס - 25% ע"פ ס'89.</p> <p>רווחים שאינם חייבים במס -</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. נכס לשימוש אישי - נכסים אלה לרוב נמכרים במחיר נמוך מהרכישה והערכת שווים מורכבת. 2. פטור על דירת מגורים (מקביל לנכס לשימוש אישי).

תורת המקור

רק רווח פירותי הנובע ממקור מזוהה מהווה הכנסה החייבת במס.

איך מזהים מקור? אם הכנסה נובעת מאחד מהמקורות **בס'2 לפקודה** - זיהינו את המקור. אם לא ניתן לזהות כי התוספת לעושר נובעת מאחד המקורות **בס'2**, המבחנים הינם:

- **מבחן המחזוריות** (מבחן משפטי) - תוספת לעושר שנובעת באופן מתמשך ומחזורי או בעלת פוטנציאל מחזוריות יש לה מקור (**פס"ד חיים קרן, פס"ד מינץ**).
- **מבחן התמורה** (רשות המיסים) - הכנסה היא תקבול שיש כנגדו תמורה (מוצר או שירות). **בפס"ד קרצמר** נקבע כי זהו מבחן עזר, בדיון הנוסף נקבע כי הוא אינו מחייב.

ס' 2 (10) לפקודה - מעיד על נטיית המחוקק לבסיס מס כולל לפיו ממסים את הנישום בגין כל תוספת לעושרו. סעיף זה אמנם מרחיב את הגדרת "הכנסה" החייבת במס אולם עדיין מצוין בו שיש צורך למצוא מקור להכנסה (**פס"ד ניסים**, השי' נאור בדעת יחיד).

תקבולים ללא מקור

מתנות - תוספת לעושר שאין לה מקור (**פס"ד רופא**). ביהמ"ש קבע מבחנים לזיהוי מתנה:

- תקבול שאין כנגדו תמורה (**חוק המתנה**).
 - תקבול שאין לו מקור ומצוי כולו בתחום הרגש (**פס"ד ברזל ורופא**).
- פס"ד סלפתי**: יש לבחון את **מסגרת מערכת היחסים** בה ניתנה התמורה. במקרה זה, מדובר במתנה מאחר שמקובל במשפחות בדואיות שאב המשפחה משכן את הילדים שלו בדירה.

○ **תשלומים לאנשי דת** - רשות המיסים והמחוזי קבעו כי **מדובר בהכנסה (פס"ד אבוחצירה)**. התשלומים לא ניתנים בשל קשר אישי בין מקבל הברכה למקובל אלא רק לאחר קבלת הברכה וכתלות לקבלתה.

○ **טיפים** - טיפ אינו מהווה מתנה, התשר ניתן עבור השירות (תמורה) שהמלצר נתן ולא מתוך רגש.

○ **מקבץ נדבות** - אין תמורה אך יש פוטנציאל למחזוריות. **פס"ד קרמניצר** שם דגש על הפן העסקי מול האישי ונאמר כי הכנסה פירותית בעלת מקור יכולה להיות אישית ולכן לא תחויב במס.

ירווה - ירושה היא תקבול שאין לו מקור.

מלגות - מלגות הוגדרו כהכנסה (יש פוטנציאל להיות חוזר ונשנה) עפ"י ס'29(29) מלגות שאין כנגדן תמורה פטורות ממס (**פס"ד קרצמר**).

מתת שמיים - דבר מה שנפל על אדם משום מקום, אין מקור.

פרסים, הימורים והגרלות - חייבים במס ע"פ ס'2א. על מנת שיחשבו להכנסה מכוח ס'2א (ולא הכנסה עם מקור) יש צורך **בפן של מזל**. ככל שרכיב הרנדומליות והמזל משמעותי יותר זאת הכנסה מהגרלה פרס או הימור ע"פ ס'2א.

- **פס"ד משולם ומזל טוב**: קובעים כי השאלה אינה אם יש/אין מס, אלא לפי איזה סעיף.
- **פס"ד אמישקווילי**: (מהמר מקצועי) נבחן את מידת האקראיות של הזכייה והמזל הרנדומלי בקבלת התוספת לעושר - כלל שהם יותר נמוכים נכיר בהם כמשלח יד.

תקבולים שכפופים לחובת השבה - תקבול שכפוף לחובת השבה **אינו מהווה הכנסה** היות ואין תוספת לעושר.

- פס"ד **אמישרגז** - יש לבחון את התעשרות הצדדים מבחינה ראלית, בפועל.
- **דוקטרינת מהות מול צורה** - בימה"ש נוטה לפרש את המציאות ע"פ המהות ולא ע"פ הצורה שלה.

06 - סיווג הכנסות

הכנסות אקטיביות ופסיביות

בתוך משטר המיסוי הפירוטי ניתן להבחין בין הכנסה אקטיבית לבין הכנסה פאסיבית. ס'2(1)-(2) הם הכנסה אקטיבית בעוד שס'2(4)-(7) נחשבים הכנסה פאסיבית. המשמעות של אקטיביות היא מידת הפעילות של בני אדם, ככל שיש יותר יגיעה אישית מעורבת ההכנסה אקטיבית וככל שיש פחות יגיעה אישית ההכנסה היא פסיבית.

איך מבחינים?

- פס"ד קריית יהודית - נקבע כי מחילים את מבחני מגיד וחזן.
- פס"ד ברשף - הכנסה אקטיבית היא:
 - ← הכנסה הנובעת מפעילות ממשית, נמשכת ושיטתית ובעלת מטרה מוגדרת - לא רלוונטי להבחנה.
 - ← מבחן היגיעה האישית - עד כמה ההכנסה נובעת מיגיעה אישית אל מול דברים אחרים.
- פס"ד לשם ובירך - יישום ראשוני של מבחן מגיד.
- ← נקבע כי מבחני מגיד וחזן בוחנים עד כמה קיימת יגיעה אישית. ככל שמבחינים אלו ייטו לסיווג פירוטי, הם יורו על הכנסה אקטיבית וככל שייטו לסיווג הוני הם יורו על הכנסה פסיבית.
- ← מספר הנכסים - בפס"ד דנים באפשרות שזהו מבחן משפטי. אם נישום משכיר יותר מ20 דירות אז זה נראה לנו כבר כמו עסק.

הכנסות אקטיביות ס'2(1)

ס'2(1) מחולק ל3 מקורות הכנסה: (1) עסק (2) משלח יד (3) עסקת אקראי.

עסק:

- ס'1(1) לפקודה - "לרבות מסחר, מלאכה, חקלאות או תעשייה". נסווג לעסק אם נזהה שיש מקור שמניב הכנסה והוא מהווה עסק. ישנם מספר קריטריונים לבחינת עסק (פס"ד ברשף):
- (1) מלאי - ההכנסה המופקת בעיקרה על בסיס מלאי היא הכנסה עסקית.
 - (2) קיום מנגנון - משהו שיטתי שחוזר על עצמו באופן יום-יומי (העסקת עובדים, מקום עיסוק, פרסום, מענה טלפוני, רכישת ציוד).
 - (3) יגיעה אישית - מצידו של בעל עסק, עובדיו, שלוחיו, או אחר מטעמו. יש להראות ע"פ מבחן הניתוק האם חל ניתוק בין מקור ההכנסה של העסק למקור ההכנסה של המשכיר מהשכרת הנכס בו מתנהל העסק? אם חל ניתוק זהו לא עסק (שכירות ס'2(6)).

הכנסה עסקית ס'2(1) אל מול הכנסה משכירות ס'2(6)-(7) - הכנסה מדמי שכירות תעלה לכדי עסק ב-2 מקרים (פס"ד ברשף):

- (1) עסק להשכרות - כמו בפס"ד לשם ובירך.
 - (2) עסק חי - הפקת הכנסות מהשכרת עסק לתקופות קצובות, כאשר העסק הוא נשוא עסקת השכירות. על מנת להכריע כי מדובר בעסק חי יש לבחון את מבחן הניתוק:
 - משך תקופת ההשכרה - משך הזמן בו היגיעה האישית של הנישום לא מעורבת בעסק, תקופת השכרה ארוכה תעיד על פסיביות ונתק.
 - אופן קביעת דמי השכירות - אם דמי השכירות משתנים בהתאם לרווחיות העסק, גם אם הנישום לא משתף בניחול העסק, הכנסה מעסק.
 - ← סיכון - האם דמי השכירות מגלמים את הסיכון העסקי?
 - ← דמי שכירות קבועים - גם אם ישקפו את רווחיות העסק, לא מדובר בגילום סיכון עתידי ולא מצביעים על עסקיות ההכנסה (האחים מרק).
 - מידת המעורבות של הנישום עצמו - אם מוכחת יגיעה אישית מצדו זו פעילות אקטיבית והכנסה מעסק.
- ** יש לשקלל את המבחינים ולהחליט כמה ההכנסה עדיין שומרת על נפח עסקי או שמא הפכה להיות פסיבית. פס"ד מרכז הקרח, האחים מרק וידיד האוניברסיטה - מקרים בהם נבחנת השכרה מעסק אל מול השכרה פסיבית.

האם ההכנסה הפסיבית עולה לכדי עסק? מקרים בהם ההכנסה היא פסיבית באופייה, אבל נגדיר אותה כהכנסה אקטיבית. מבחן האינטגרליות/ניתוק - האם ההכנסה קשורה, אינטגרלית ושלובה בפעילות העסק (לא מנותקת ממנו) היא תעלה לכדי הכנסה אקטיבית מעסק (פס"ד בוני ערים). לכך 3 מבחינים מצטברים (פס"ד פלאזה):

- (1) ההון שהניב את ההכנסה הפאסיבית מקורו בהכנסות הנישום מפעילותו האקטיבית.
- (2) ההון המושקע צריך להיות קשור ישירות להתחייבויותיו של הנישום.
- (3) משך ההשקעה הוא קצר, ומימוש ההשקעה נועד לשימוש בפעילותו השוטפת של העסק.

** במבחן - קודם לבדוק האם הכנסה היא פאסיבית או אקטיבית, ורק אם החלטנו שהיא פאסיבית לבדוק האם היא מנותקת או אינטגרלית מפעילותו העיקרית של העסק.

גייעה אישית: לפי **ס'121(ב)** אם ההכנסה היא מייגעה אישית, לנישום יש מדרגות מס מוטבות, במקום להתחיל מ-30% הן מתחילות מ-10% ואז משתלבות 6 המדרגות של **סעיף (א)**. הכנסה מעסק היא בהכרח אקטיבית אך לא בהכרח הכנסה מייגעה אישית. **פס"ד אידר - המבחן** נדרשת פעולה ותרומה של ממש, התייגעות וטרח בהפקת ההכנסה.

משלח יד:

ע"פ **ס'1 לפקודה** משלח יד הינו "וכל משלח יד אחר שאינו עסק".

מבחנים לזיהוי הכנסה ממשלח יד:

פס"ד קרצ'מר: ישנם 2 מבחנים (מצטברים):

- **כישורים מיוחדים** - יש להביא ראיות כמו כישורים פורמאליים וניסיון רב בתחום.
- **הנישום עושה שימוש באותם כישורים להפקת הכנסה** - יושם **בפס"ד גבריאלה שלו**.
- **פס"ד גבריאלה שלו:** ישנם 2 מבחנים:
- **יש להגדיר את משלח היד של הנישום.**
- **יש לזהות את העיסוקים שנכללים במשלח היד.**

עסק/עסקת אקראי בעלת אופי מסחרי:

המבחנים לעסקת אקראי מצויים ב2 פסיקות שונות:

פס"ד ברנשטיין: ישנם 2 מבחנים:

- פעולות שבנוהג הרגיל נעשות כעסק.
- הפעולה נעשתה באופן מקרי.
- **פס"ד קרן:** שלושה מבחנים (לא ברור אם מצטברים או חלופיים):
- תפקיד מעין יזמי.
- סיכון עסקי - בדר"כ מדובר בסיכון לגבי אי וודאות עתידית. אי-הודאות נוגעת בדרך כלל לתמורה הכספית.
- מניע/כוונה ליצירת רווח.
- **פס"ד אוגדה:** הכנסה פסיבית לא תחשב עסקת אקראי.

במבחן - יש ליישם את שתי המבחנים ותמיד לטעון לחלופין כי במידה ואין עסקת אקראי זה **ס'2(10).

הכנסות עבודה ס'2(2)

ס'2(2) מחולק ל3 מקורות הכנסה: (1) **ריווח או השתכרות** (2) **טובת הנאה** (3) **החזר הוצאות**.

הכנסת עבודה **ס'2(2)** - הכנסה ממשלח יד שהתקבלה ביחסי עובד מעביד/ יחסי עבודה.

- נבחן האם מדובר בהכנסה ממשלח יד.
- נבחן האם היא התקבלה במסגרת יחסי עבודה (אם כן, תסווג לפי **ס'2(2)**).

יחסי עבודה: שער הכניסה ל**ס'2(2)** הוא **זיהוי קיומם של יחסי עבודה**.

- **פס"ד הפועל טבריה:** דיני עבודה קובעים מבחנים ע"מ להכריע אם מדובר ביחסי עבודה או בפעולה עצמאית. נשאלת השאלה האם ניתן להשתמש במבחנים אלו לצורכי מס. נקבע כי המערכות הן שונות ולכן השאלה הושארה בצריך עיון.
- **פס"ד מתאגינה:** מחוזי. בחינת ההכנסה לפי הגדרת דיני עבודה.

הסדר הניכוי במקור ס'164: מי שמשלם לנישום הכנסה מחויב להעביר את מס ההכנסה של הנישום במקומו ולהעביר לנישום את ההכנסה שלו אחרי תשלום המס. הסדר ניכוי מכיל שני רכיבים: (1) **דיווח** (2) **תשלום** מס. הרציונל להסדר הינו פשוט:

- גוף אחד מגיש דוחות על עובדים רבים.
- מצטמצמת האפשרות להעלים מס שכן המשכורת מגיעה לעובד לאחר הניכוי.
- למעביד אין סיבה להעלים מס לעומת העובד.

מדוע לא נחיל הסדר זה על כלל משלמי המיסים?

- **מספר משלמי הכנסה** – ככל שמקבל ההכנסה מפיק את הכנסתו מיותר גופים כך ניטה שלא להחיל את הניכוי במקור משום שרשות המיסים תוצף בדוחות והמערכת תהפוך למורכבת יותר.
- **מדרגות מס** – משלמי הכנסה ימסו לפי מדרגת המס של ההכנסה שהם משלמים, אם כי חיבור ההכנסות עשוי להוביל לכך שמדרגת המס של הנישום היא בפועל גבוהה יותר.
- **הוצאות** - משלם ההכנסה משלם את המס מתוך ההכנסה ולא מתוך ההכנסה החייבת, כלומר, קיימת התעלמות מההוצאות. ע"מ שההוצאות יופחתו על הנישום לדיווח למעסיק על ההוצאות שלו אך מדובר במידע גריש ולא רוצים שהנישומים יעבירו אותו רק לצרכי מס.

הכנסה ממשלח יד שראוי להחיל עליה את הסדר הניכוי במקור - נמסה לפי ס'2(2) (הכנסת עבודה) והכנסה ממשלח יד שלא ראוי להחיל עליה את הסדר הניכוי במקור - נמסה לפי ס'2(1).

** שיעור המס - ס'121 מדרגות המס.

מבחן: לא צריך לזהות/ להכריע בנוגע ליחסי עבודה אך אם חושדים בכך, יש לבחון את האופציה על בסיס פסקי הדין (לעיל) ולדון לשני הצדדים לגבי ההשלכות של קיומם/אי קיומם של יחסי עבודה.

הנפקות: יש הבדל בין הסדר המס של ס'1(2) עסק ומשלח יד לס'2(2) עבודה. הנפקות העיקרית - ס'164 הסדר ניכוי במקור.

רווח או השתכרות:

עוסק **במשכורת שמעניק מעביד לעובד**, משכורת יכולה שתינתן גם ב"עקיפין".

טובת הנאה:

דברים שמעסיק נותן לעובד בשווה כסף. לא כל דבר שניתן ממעסיק לעובד בשווה כסף מהווה טובת הנאה. הכרעה משפטית לפיה שווה כסף שמעסיק נתן לעובד מהווה הכנסת עבודה אצל העובד.

פס"ד דן: מבחן נוחות המעביד - נבחן האם הדבר ניתן להנאת העובד (ולכן מפיק ערך של צריכה) או לנוחות המעביד - נצרך כחלק מהעבודה. עד כמה העובד נהנה מול כמה זה נדרש למעסיק? **במקרים מעורבים** (הנאה לשני הצדדים) נכריע לפי **מבחן העיקר והטפל** - מה העיקר, הנאת העובד או נוחות המעביד? ניתן לבחון עיקר וטפל במגוון דרכים: ערכים (למי הערך גבוה יותר), מניעים (למי מניע גבוה יותר שהעובד יקבל את אותו שווה כסף).

פס"ד בת ים: יישום של מבחן נוחות המעביד. אם יש שווה כסף שגם ככה העובד היה צורך אותו ניטה לסווג אותו כטובת הנאה.

תקנות מס הכנסה: קיימות תקנות שנותנות לנו תשובה סטטוטורית במקרים מסוימים: תקנות שווי שימוש ברכב, רדיו וטלפון נייד. התקנות קובעות שחלק מסוים מהשווי של השימוש יהווה טובת הנאה עבור העובד. מבחן דן יביא תמיד למצב של הכל או כלום, בניגוד לחקיקה שיכולה לחתוך את שווה הכסף באמצע.

** במבחן לכתוב שיש טיפול סטטוטורי בנוגע לנושאים אלה בתקנות ולכן אין לבחון את מבחני הפסיקה.

ס'32(11) - עוסק בניכוי הוצאות (איסור ניכוי הוצאות). לפיו ישנן הוצאות מסוימות אשר לא ניתן למעסיק לנכות מההכנסה לצורך חישוב ההכנסה החייבת. ס' זה מזכיר מצב בו מוענק שווה כסף למסי עובדים (שמהווה טובת הנאה) אך לא ניתן לשייך אותו בצורה פשוטה וקלה לעובד מסוים - רשות המיסים קובעת כי **במקרה בו לא ניתן לזקוף באופן מדויק את שווי השוק לעובד, אוסרים את ההוצאה על המעביד.**

** **בסיס המס:** שווי שווה הכסף הוא לפי ערך השוק של שווה הכסף.

החזר הוצאות:

תשלומים שניתנו לעובד לכיסוי הוצאותיו.

פס"ד סנונית: המבחן - האם מדובר בכיסוי הוצאות העובד או הוצאות המעביד? (אם העובד הוציא הוצאה לצרכיו האישיים ולא בעבור המעביד והמעביד החזיר לו כסף הרי שהחזרת הכסף הזו היא תוספת לעושר ומהווה הכנסת עבודה).

- **הוצאות של המעביד - הכסף שמשולם** ← לא הכנסת עבודה.
- **הוצאות של העובד - אם זו צריכה פרטית, במידה ואינן ניתנות לניכוי** ← לא הכנסת עבודה.
- משום שהתוצאה המתקבלת בהחזר הוצאות ובטובת הנאה היא זהה ורק הפרוצדורה היא שונה – נוטים להחיל את **מבחן דן** (ובמקרים מורכבים לבחון עיקר וטפל) לעניין החזר הוצאות.

** **תקנות ניכוי הוצאות מסוימות** - אם לעובד יש הוצאה המותרת בניכוי מכוח התקנות (הוצאות טיסה ושהייה, ביגוד עבודה ועוד) אשר עליהם קיבל החזר מן המעסיק, ההוצאה אינה תהווה הכנסת עבודה, משמע אינה תהייה חייבת במס. במבחן במידה ויש הוצאות כאלה, נגיד כי יש תקנות הקובעות מה מותר בניכוי ולכן לא יהווה הכנסת עבודה.

לגבי טובת הנאה - האם טובת הנאה (שווה הכסף) ניתנה תחת יחסי עובד מעביד, לטובתו האישית של העובד? במידה וכן, זו טובת הנאה לעובד שחשובה כהכנסת עבודה וחייבת במס.

לגבי החזרי הוצאות - האם זו הוצאה לצרכי עבודה או לצרכים פרטיים? אם ההוצאה אינה מוכרת בניכוי, אז זו הוצאה של העובד, שחייבת במס כיוון שחשובה כהכנסת עבודה לפי ס'2(2).

אם המעביד שילם על הדבר ונתן לעובד ← אנחנו תחת טובת הנאה; אם העובד רכש דבר וקיבל החזר ← אנחנו תחת החזרי הוצאות.

הכנסות פיננסיות ס'2(4)

ס'2(4) מחלק 45 מקורות הכנסה: (1) **דיבידנד** (2) **הפרשי הצמדה** (3) **ריבית** (4) **ניכיון**.

דיבידנד:

הגדרה - הם **תשלומים מהחברה לבעל המניות בכובעו כבעל מניות**, בגין השקעתו בחברה (**פקודת החברות**). לדיבידנד יש שיעור מס מיוחד של 25% או 30% תלוי בבעל המניות **ס'125ב** (זאת לאחר הטלת מס חברות של 23% **ס'126**).

- ** כאשר בעל המניות גם עובד בחברה**, צריכים לזהות את מערכת היחסית מכוחה בעל המניות מקבל את התקבול:
- במצב בו אדם הופך את העסק שלו לתאגיד - הוא הופך להיות בעל מניות בחברה ולכן הכנסתו תמוסה כדיבידנד לפי **ס'2(4)+125ב**.
 - במקרה בו בעל מניות הוא גם נושא משרה בחברה, הכנסתו כנושא משרה תמוסה לפי **ס'2(1)+121**.

ההבחנה בין הכנסה מדיבידנד להכנסה מעסק - **פרשת אוגדה**: מבחן המומחיות - מדובר בהכנסה פאסיבית כיוון שלא היה סחר במניות.

מצב של דיבידנד בעין (שווה כסף) ניתן לתאר כעסקת חליפין:

- בעל המניות משקיע כסף (נכס פיננסי) בחברה ובתמורה זכאי לדיבידנד (הכנסה ע"פ **ס'2(4)**).
- החברה מעניקה לבעל המניות שווה כסף תמורתו ישלם מחיר, זוהי הכנסה מעסק עבור החברה (**ס'2(1)**).

הוצאה על דיבידנד לא מוכרת בניכוי.

הפרשי הצמדה והפרשי שער:

הפרשי הצמדה - כאשר יש תשואה על כסף שהוצמד למדד (כלשהו).

הפרשי שער - הפרשים שנובעים משינויים במטבע חוץ בהלוואה שנקובה במט"ח.

הפרשי הצמדה למט"ח - הפרשים שנוצרים משינויים בהלוואות סכום נקוב בש"ח וצמוד למדד המט"ח.

ס'9(13) - מקנה פטור להפרשי הצמדה למדד המחירים לצרכן בהתקיים מספר תנאים.

פס"ד מגדניית הדר:

- **ס'8(ג)** (עיתוי שחל על הפרשי שער) - הכנסתו של אדם מהפרשי שער (והפרשי הצמדה) תיחשב כהכנסה בשנת המס שבה נצברה גם כשהדיווח הוא על בסיס מזומנים.
- בנוסף, נקבע כי במידה ויש ירידה בשער החליפין ועל הלווה להחזיר פחות מה שלוה - ההכנסה הנוצרת היא הכנסה ממקור וממסים אותה לפי **ס'2(4)**.

ריבית: הריבית צומחת על נכס פיננסי (הלוואה).

ריבית הינה תשלום בעבור חלוף הזמן שהכסף לא נמצא אצל המלווה (**פס"ד צימרמן**).

שיעור המס - שיעור מס מיוחד לריבית **בס'125(ג)**:

- הלוואה שאינה צמודה למדד ונושאת ריבית (נומינאלית) 15%
- הלוואה שצמודה למדד ונושאת ריבית (ריאלית) 25%

ההבדל נובע מהפטור המלא שיש על הפרשי הצמדה למדד המחירים לצרכן/למט"ח.

עיתוי:

דיבידנד	שיטה מצטברת - מועד הזכאות	שיטת מזומנים
ריבית	מועד ההכרזה על החלוקה	מועד קבלת הדיבידנד
הפרשי הצמדה	בשנת ההצטברות (בכל שנה קמה לנישום הזכות לקבל את הריבית של אותה שנה).	במועד תשלום הריבית.
הפרשי שער והפרשי הצמדה למט"ח.	בשנת ההצטברות	במועד הפדיון
	המחוקק קבע את ס'8(ג) שדן בהפרשי הצמדה וגם בהפרשי שער (מגדניית הדר). עיתוי החיוב על הפרשי שער יהיה בשנה בה נצברו גם המדווחים בשיטת המזומנים יחויבו לדווח בשיטה המצטברת.	ס'8ג גם כשהדיווח על בסיס מזומנים, עיתוי המס על הפרשי שער יהיה בשנת הצטברות הרווח.

פס"ד דפוס מרכז - תקפה להפרשי הצמדה, לא מספיק שמדווחים בשיטה המצטברת, יש צורך בזמינות לכסף, וודאות ברווח (מימוש).

הכנסות מנדל"ן ס'2(6) ומנכסים אחרים ס'2(7)

ס'2(6):

תשואה פסיבית מנדל"ן (שאינה מכירה). ניתן לראות כי ע"פ **חוק מיסוי מקרקעין**, שכירות העולה על 25 שנה תחשב למכירה ותיבחן כהכנסה הונית.

פס"ד קריית יהודית - אם ההכנסה כוללת גם דמי שכירות וגם הון אנושי (זמן / מאמץ / יגיעה אישית) יש לבחון כמה ההון האנושי משמעותי להכנסה. ככל שהוא יותר משמעותי, ניתן לסווג את ההכנסה כאקטיבית.

ס'2(7):

ס'2(7) הוא **סעיף סל** הרלוונטי לכל מה שאינו נכס פיננסי או נדל"ן - דמי שכירות על מיטלטלין (**פס"ד רוזנברג**). ככל שלבעל הידע יש יכולת (חוזית/הסכמית) להמשיך ולהשתמש בידע נראה בכך הכנסה פירותית של מתן רשות שימוש (ס'2(7)) וככל שבעל הידע מתנתק מהידע מבחינה חוזית/הסכמית נראה בכך הכנסה הונית (מכירה של הידע) (**פס"ד רוזנברג**).

עיתוי:

ס'8 לפקודה - הכנסה מס'2(6) ו(7) תדווח בשנה בה התקבלה בפועל (שיטת המזומנים).

כל מקור אחר ס'10(2)

- קובע שהרשימה אינה סגורה ומאפשר הכרה בהכנסות בעלות מקור שאינן מופיעות ברשימה. לכך 2 מבחנים:
- **מבחן ביהמ"ש** - יש לבדוק האם התקבול בעל פוטנציאל לחזור ולהישנות (**פס"ד חיים קרן**).
 - **מבחן רשות המיסים** - אם יש תמורה מצידו של הנישום, מדובר בהכנסה בעלת מקור.

עסקות חליפין

עסקות בהן עובר בין שני הצדדים **שווה כסף**. עסקות אלה מורכבות **משתי עסקות בלתי תלויות** ולצרכי מס ננתח אותן כשתי עסקאות. יש להניח **שוויון כלכלי** בין שתי העסקאות הנפרדות, אחרת הצדדים לא היו נכנסים לעסקה (כך ששווי השוק של שווה הכסף יהיה שווה לערך של העסקה החלופית).

פס"ד שפר ושמרלינג - הם משכירים לחקלאי את השטחים בפרדס בין העצים, והוא בתמורה מעבד גם להם את המטעים. במצב זה מתקיימות שתי עסקאות:

- **עסקה ראשונה** - שפר ושמרלינג נותנים רשות שימוש בפרדס בתמורה לדמי שכירות. נוצרת להם הכנסה מדמי שכירות לפי ס'2(6) ולשוכר ישנה הוצאה על דמי שכירות.
- **עסקה שניה** - החקלאי מספק שירותי עיבוד לשדה ובתמורה השניים משלמים לו שכר. לחקלאי נוצרה הכנסה מעסק/משלח יד ס'2(1) ולשפר ושמרלינג הוצאה בגין שירותי העיבוד.

** בעסקאות חליפין לבחון את עיתוי החיוב של כל מרכיב בנפרד.

** קבלת ידיבדנד בעין ע"י בעל מניות מהווה עסקת חליפין.

** הנחה שאינה ניתנת לכולם (**לדוג'**: בשל היות בעל מניות/מפורסם) מהווה חלק מהרווח שנכנס לבסיס המס בעסקת החליפין.

07 - הוצאות

מס הכנסה מוטל על רווח, רווח הוא הכנסות פחות הוצאות. **צריך לזהות את ההוצאות** לצורך חישוב ההכנסה החייבת.

תחשיב פירותי - בתחשיב זה הוצאות באות לידי ביטוי בניכוי.

תחשיב הוני - רווח הון מחושב כתמורה פחות יתרת מחיר מקורי, **הפחתת מחיר רכישה** היא כמו ניכוי הוצאות בפן הפירותי.

הוצאות פרטיות מול הוצאות בייצור הכנסה (עסקיות)

ההוצאות שנאפשר להפחית הן הוצאות שהן חלק מהפקת הרווח ולא הוצאות שהוצאו כשימוש ברווח שכבר יש.

ס'17 לפקודה - קובע כי ההוצאות היחידות שמותרות בניכוי הן הוצאות לייצור הכנסה.

הוצאות פרטיות (אסורות בניכוי) מול הוצאות בייצור הכנסה (מותרות בניכוי):

○ **מותרות: הוצאות ייצור הכנסה (ס'17).**

○ **אסורות: הוצאה פרטית (ס'32(1)).**

○ מבחן האינצידנטליות: לא יוכרו הוצאות שאינן כרוכות ושלובות בתהליך הפקת ההכנסה. נבחן - האם ההוצאה הכרחית לייצור הכנסה, אם הוצאת ההוצאה מביאה לכך שהנישום יפיק יותר הכנסה והאם ההוצאה מקובלת בתחום העיסוק שמפיק הכנסה לנישום.

← פס"ד ורד פרי - הוחלט כי מבחן האינצידנטליות צר מדי וניסו לשנות אותו למבחן הזיקה המשית והישירה אשר לא התקבל. לאחר פסה"ד עוגן האינצידנטליות בסי'32(1) לפקודה.

← פס"ד המרכז הארכיאולוגי: הוצאות הכרחיות אינן דווקא הוצאות כרוכות ושלובות, אלא הוצאות שמוציאים בעסקים מסוג זה.

** נבחן - האם ההוצאה משתלבת בתהליכו ובמבנהו הטבעי של המקום (סי'32(1)).

הוצאות מעורבות: הוצאה הכוללת חלק של הוצאה פרטית וחלק של ייצור הכנסה.

○ פס"ד בן עזר - הוצאה מעורבת אסורה בניכוי. הוצאות המותרות בניכוי הן הוצאות שהוצאו לייצור הכנסה ולשם כך בלבד. כשהנישום מגיש הוצאה, יש להסתכל על ההוצאה כולה ואם הוא לא פיצל את ההוצאות לפרטיות ולכאלו המייצרות הכנסה ביהמ"ש לא יכיר בהוצאה.

○ פס"ד המרכז הארכיאולוגי - כל עוד ניתן לפצל בין הוצאות ימוסה החלק המותר בניכוי.

○ פס"ד ורד מחזור - הוצאה שלא ניתנת לפיצול לא ניתן לנכות ע"פ סי'17.

○ על הנישום - עוד בהגשת הדו"ח לפצל את ההוצאות לפרטיות ומייצרות הכנסה. באם לא פיצל - כל ההוצאה אסורה בניכוי.

○ ורד פרי - הוצאה לטיפול בילדים לשם יציאה לעבודה (ולא לשם העשרה) הוכרה בניכוי. עם זאת, המחוקק תיקן ואסר זאת בסי'32(1).

○ הוצאות ספציפיות המותרות בניכוי - הוצאות חניה בעבודה, ארוחות, ביגוד עבודה, הוצאות טיסה עד לשווי שוק של מחלקת עסקים, הוצאות טלפון ורכב ועוד. קבוע בתקנות שהן למעשה הוצאות מעורבות ומותרות בניכוי. המחוקק בוחר באופן שרירותי לפצל אותן, הוצאות אלה יותר בניכוי בהתאם לטיפול בתקנות.

כאשר יש מקרה של הוצאה מעורבת לבדוק אם אפשר לעשות הפרדה מלאכותית לפי פס"ד ורד פרי ובנוסף לבדוק אם המחוקק לא אסר להכיר בה בסי'32(1) - הוצאות טיפול והשגחה, הגעה למקום העבודה, הוצאה פרטית, הוצאות אש"ל והוצאות בית.

הוצאה מופרזת - עצם היות ההוצאה מופרזת אינו משנה את אופייה. אם כדי לייצר את ההכנסה צריך את ההוצאה זה לא משנה אם מוציאים הרבה או מעט. במידה וסכום ההוצאה עולה על הדרוש לפי צרכי ייצור ההכנסה של הנישום. עם זאת, ע"פ סי'30 לרשות המיסים האפשרות שלא להתיר הוצאות מופרזות (לרוב אינו בשימוש).

על הנישום לנכות הוצאות מההכנסות הרלוונטיות אליהן. פס"ד נכסי כוהנים - נסווג הוצאות למקורות שונים בגלל שיש תוצאות מס שעוללות להיות שונות.

נכסים קיימים

תחילה נבחן אם ההוצאה היא על הון קיים, מצב בו הנישום מוציא הוצאות בייצור הכנסה על נכס מתפקד המייצר הכנסה: (1) נזהה את ההון הקיים. (2) נבדוק שמירה מול השבחה. (3) נקבע אם מדובר בהוצאה הונית (הכרה לפי פחת) או פירותית (הכרה ע"פ שיטת הדיווח החשבונאית).

נשאלת השאלה האם ההוצאה היא הונית או פירותית? אם נכריע כי הוצאות הן הוניות אז הדרך להעניק פחת הוא להוסיף אותה לעלות הנכס וכך להפחית אותה עם הכנס. הוצאות הוניות לגבי הון קבוע בעסק יקבלו את הפחת של הנכס בגינו הוצאות ההוצאות. הוצאות פירותיות אלו ינוכו ככל הוצאה פירותית בתום כל שנה.

אין יודעים אם ההוצאה הונית או פירותית? מבחן ההשבחה/שמירה על ההון הקיים (פס"ד בלו צליבי) - אם ההוצאה שומרת על הקיים היא פירותית ואם משביחה אותו ואז היא הונית. כיצד יודעים מה שומר ומה משביח?

○ תדירות הוצאת ההוצאה - ככל שההוצאה צפויה לחזור על עצמה ניטה לומר שהיא הוצאה פירותית. ככל שהיא צפויה פחות לחזור על עצמה באופן שנתי ניטה לראות את ההוצאה כהונית.

○ גודל ההוצאה ביחס לשווי הנכס - ככל שגודל ההוצאה ביחס לשווי הנכס גדול יותר ככל הנראה מדובר בהשבחה (הוצאה הונית).

○ אופי הרכיב עליו הוצאו ההוצאות - ככל שהוחלף חלק משמעותי בנכס ניטה לקבוע שמדובר בהוצאה משביחה, הונית.

○ פונקציות הנכס לאחר ההוצאה וטרם לה - אם בעקבות ההוצאה לנכס יש יותר פונקציות או שהוא ממלא אותם פונקציות בצורה משמעותית יותר ניטה לומר שזוהי השבחה, הוצאה הונית. אם אחרי ההוצאה הנכס יתפקד כמו שתפקד לפני שהתקלקל ניטה לומר כי ההוצאה פירותית (פס"ד מרגלית ובלו צליבי).

○ האם ההוצאה המגדילה את ההכנסות לאורך זמן? (פס"ד שטדלך) הפסיקה לא כל כך מסתכלת על הארכת החיים של הנכס או כושר ייצור הכנסה לאורך זמן. אם ההוצאה צפויה לייצר השבחה על פני יותר משנה אחת הרי שמטרתה להשביח את ההון הקיים והיא הונית.

** הכרענו שמדובר בהוצאה הונית - ההכרה תהיה לפי פחת. אם הכרענו שמדובר בהוצאה פירותית - ההכרה תהיה בשנת המס בה הוצאה.

דוגמאות למקרים קשים מהפסיקה:

- פס"ד ארטן - בניין בן 37, בניית רצפה חדשה וחיזוק יסודות - הוחלט שזו הוצאה לשמירה על הקיים (פירותי) בגלל שלנכס היה בלאי מואץ ביותר והשיפוץ החוזר אותו לשווי שוק.
- מוניטין - פס"ד שתדלן - מקרה ביה"ס לבנות - מניעת כניסת הבנים היא שמירה על הקיים ומניעת הוצאת הבנות היא השבחה כיוון שהדבר יוצר ייתרון של קבע לביה"ס ומבטיח מעמדו לתקופה ארוכה. לדעת נוסים - יש לטעון שההלכה היא שאם ההוצאה יוצרת יתרון של קבע ומבטיחה מעמד על פני זמן, זו הוצאה להשבחה ולכן הונית.

עיתוי הכרה בהוצאות

- ההוצאות המותרות בניכוי הם ההוצאות שהוציא הנישום באותה שנת מס, פה עולה שאלת העיתוי ההכרה בהוצאה. הוצאה ביצור הכנסה לרכישת נכס שמייצר הכנסה על פני יותר משנה אחת לא נתיר לנכות את כולה באותה שנה.
- הוצאה פירותית: הוצאה שמייצרת הכנסה רק בשנת המס שבה הוצאה. ההכרה בהוצאה תהייה בהתאם לשיטת הדיווח של הנישום.
 - הוצאה הונית: הוצאה שמייצרת הכנסה על פני זמן. לכן ההכרה בה היא באופן פרוס ע"י פחת, זוהי היא המידה שבה הערך יורד.

פחת:

פריסה של הוצאה הונית לתזרים הוצאות שנתיות. הפחת הוא המרה של הוצאה הונית (מייצרת הכנה על פני מספר שנים) לתזרים של הוצאות פירותיות. פחת מותר בניכוי מכוח ס'17(8), ניתן לראות כי הוצאה הונית אסורה בניכוי מכוח ס'32(3) ולכן נכיר בה כפחת.

כללים להכרה בפחת (ס'21):

- 1) איך פורסים פחת? תקנות מס הכנסה פחת קובעות את אורח החיים של הנכסים על פיהם יקבע הפחת. לבלאי הקיים בפועל אין ביטוי בתקנות. עם זאת, ס'4 לתקנה מעניק לפקיד השומה שיקול דעת להגדיל את שיעור הפחת פי 2 ובכך לקצר את אורך חיי המכונה פי 2 ולהביא להכרה מוקדמת בהוצאות.
- 2) למי מוכר פחת? רק יחסי בעלות מאפשרים פחת.
- 3) איזה נכסים ניתן להכיר בפחת? רק נכסים שמשמשים בפועל לייצור הכנסה ניתן להכיר בהם בפחת (פס"ד צמר פלדה). הכסף מוכר מהמועד בו מתחילים לעשות שימוש בפועל.
- 4) מתוך מה מוכר שיעור הפחת? מתוך המחיר המקורי של הנכס, המחיר המקורי הוא המחיר בו נרכשת הנכס בין אם נרכש כחדש או משומש, כל ההוצאות שנוספו לנכס (התקנה, הובלה וכו') יצטרפו לפחת ויחולקו עימו.
- 5) מה קורה אם הנישום הוציא הוצאה הונית לרכישת נכס שאינו מופיע בתקנות? בפס"ד נצבא נקבע כי פחת מוכר רק מכוח ס'21 ואם הנכס אינו מופיע בתקנות זה אינו פחת המוכר בניכוי ע"פ ס'21. על כך ניתן להתגבר באמצעות דרכים שונות:
 - להצמיד את ההוצאה להוצאה קיימת בתקנות (פס"ד נצבא).
 - ציוד כללי - סעיפי סל בעלי פחת 7%.
 - פשרה - הסכמה מול פקיד השומה
 - מכירה - בעת המכירה מפחיתים את מחיר הרכישה ומוכרת הוצאה הונית.
 - הריסת הנכס - מאפשרת את קבלת מכיר הרכישה.

אופן הביטוי של פחת בקביעת בסיס מס הכנסה?

- 1) בסיס מס פירותי - הפחת בא לידי ביטוי כאשר הוא מופחת לצורך חישוב הכנסה חייבת, הוא מעניק מעין הטבת מס לנישום שהכנסתו החייבת קטנה.
- 2) בסיס מס הוני - חשוב לא לקחת בחשבון פעמיים את הפחת. במשטר ההוני הפחת נלקח בחשבון בחישוב רווח ההון. מחיר מכירה - (מכיר רכישה - פחת) = רווח הון.

נכסים ללא פחת:

יש נכסים שאינם מתבלים ומתיישנים (אורך החיים שלהם ארוך מאוד). הם לא צפויים להתבלות ולרדת בערכם: (1) קרקע (2) מניות. כאשר מוכרים קרקע/מניות האירוע יהיה אירוע מס הוני ובאירוע מס זה רווח הון יחושב ע"י מחיר מכירה פחות מחיר רכישה.

הוצאות על הון אנושי

מבחן ההשבחה/שמירה על ההון הקיים - אם הוצאה פירותית ניתן לנכות אותה בשנה שהוצאה ע"פ שיטת דיווח. אם ההוצאה על הון אנושי היא להשבחת ההון האנושי (הוצאה הונית) היא אינה מוכרת שכן אין פחת להון אנושי. הפער הוא בין ניכוי מידי כהוצאה פירותית להעדף ניכוי כלל.

- פס"ד לילי וולף - אם מדובר בהשתלמות בשביל שמירה על ערכה המקצועי ביחס לרמה בשוק אז זה שמירה על הקיים. דעת המיעוט - היות וכעת הידע גדל מדובר בהשבחה.

← השתלמות היא הוצאה פירותית, שמירה של הרמה המקצועית ביחס לשוק (היקף שעות לא גדול, ולא משמעותי מדי לא מעניק תעודה משמעותית, מתוך תחום העיסוק וכו').

← רכישת מקצוע, רכישת תואר/תעודה- זו השתלמות מאוד משמעותית, הרי שזו הוצאה הונית והיא אסורה בניכוי.

- **פס"ד בנק ירב: הוצאה על תואר מטעם המעסיק מהווה טובת הנאה ואסורה בניכוי**, רשות המיסים מתקנת את הפקודה ומוסיפה את ס'1532(15) - המבחין בין השתלמויות לבין רכישת מקצוע ואוסר בניכוי "הוצאות לימודים, לרבות הוצאות לרכישת השכלה אקדמית או לרכישת מקצוע, ולמעט הוצאות השתלמות מקצועית, שאינה לרכישת השכלה או מקצוע כאמור, לצורך שמירה על הקיים".
- **הנפקות להכרעה: הוצאה הונית אינה מוכרת בניכוי אלא ע"י פחת ואין פחת על הון אנושי**. כלומר, הוצאה על הון אנושי תוכר בניכוי אך ורק אם מדובר בהוצאה פירותית.

הוצאות אינצידנטליות

הוצאה שביצור הכנסה רק שסיווגה כהוצאה לשמירה על ההון הקיים הוא **לא ברור כי לא ברור על איזה הון מוציאים אותה**. יש לבחון האם הסיכון הוא מהסיכונים הצפויים בעסק? כל סיכון מהסיכונים הצפויים בעסק הוא אינצידנטלי (כרוך בתהליכו ובמבנהו הטבעי של העסק) ולכן הוצאות הפיזיו מותרות בניכוי. הסיכון לא צריך להיות גבוה על מנת להכיר בהוצאה. עם זאת, אם הסיכון הוא קטן מאוד, יתכן שיקבעו שזה לא סיכון מסיכוני העסק.

- **פס"ד אלמולי השקעות** - הוצאה על בניית גלריה (בעקבותיה הייתה שריפה) היא הוצאה הונית ולכן גם הפיזיו יהיה הוצאה הונית. מאחר שאין פחת על פיזויים נזיקיים נעמיס את הוצאות הפיזויים על הוצאות בניית הגלריה.
- **פס"ד בן שחר זרעים** - אחזקת מלאי היא הוצאה פירותית, ומכיוון שההוצאה שנגרמה מהפיזיו על השריפה קשורה לאחזקת המלאי (שקבענו שהוא פירותי), נכיר בהוצאה זאת כהוצאה פירותית.

08 - הפסדים

מצב בו **ההוצאות עולות על ההכנסות**, בדין הישראלי מבדילים בין הפסד פירותי להוני.

הפסד פירותי

הפסד מפעילות שאילו היה רווח הינו מסווגים כרווח פירותי, רק שנוצר הפסד, זהו הפסד פירותי. מצב בו **ההוצאות השנתיות עולות על ההכנסות השנתיות**, משמע הכנסה חייבת שלילית ויש הפסד פירותי.

ס'28 זה מאפשר 2 הסדרי קיזוז:

- 1) **ס'28א** - הכנסות פירותיות מעסק או משלח יד ניתנות לקיזוז באותה שנה מכל מקור אחר. אם לנישום יש בשנה זו הפסד בעסק, את הפסד זה הוא יכול לקזז מכל הכנסה פירותית השנה.
- 2) **ס'28ב** - קיזוז הפסדי השנה מהכנסות בעתיד. הפסד מעסק או משלח יד ניתן לקיזוז כנגד הכנסות מעסק או משלח יד + רווח הון בעסק (כולל שבח) + הכנסה ע"פ ס'22(2) בהתקיימות תנאים.

מה ניתן לקזז? הפסדים מעסק או ממשלח יד בלבד.

הפסד הוני

הפסד הוני הוא הפסד שנובע מפעילות שאילו הייתה רווח היה רווח הון. הטיפול והקיזוז יהיו ע"פ ס'92 לפקודה שקובע שהפסד הון ניתן לקיזוז רק כנגד רווח הון באותה שנה או בשנים עתידיות.